
TER PETROSYAN VE PROTOKOLLER - 20 KASIM 2009

Ömer Engin LÜTEM

12.04.2009

1991-1998 yılları arasında Ermenistanın Devlet Başkanı olan Levon Ter Petrosyan, Karabağ sorunu nedeniyle görevinden istifa ettikten sonra on yıl kadar politikadan uzak kalmış, 2008 başkanlık seçimlerine katılarak yeniden siyasi yaşama dönmüş ancak rakibi Serj Sarkisyanın %52 oranına karşın oyların % 21ini alarak seçimi kaybetmiştir. Seçimlerde hile yapıldığı ileri sürülerek düzenlenen büyük gösterilerde güvenlik güçlerinin müdahalesi üzerine on kişinin ölmesi ile başlayan bir süreç zaman içinde muhalefetin önemli bir kısmını Ter Petrosyan etrafında toplanmasına ve Ermenistan Milli Kongresi adı altında bir parti kurulmasına yol açmıştır.

Türkiye- Ermenistan protokollerinin açıklanmasından sonra diğer büyük muhalefet partileri olan Ermenistan Devrimci Federasyonu (Taşnaklar) ve Miras Partisi protokollere kesin bir şekilde karşı çıkmışlardır. Ermenistan Milli Kongresi ise bu konuda yayımladığı bir bildiride, özetle, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesinin iki ülkenin, halklarının ve bölgesel barış ve güvenliğinin yararına olduğunu ve protokollerin Türkiye-Ermenistan arasında diplomatik ilişki kurulması için dev bir adım oluşturduğunu bildirmişti. Buna karşın, soykırım gerçeğini sorgulayacağı için tarihçiler komisyonu kurulmasının kabul edilemez olduğu belirtilmiş ve ayrıca Türkiyenin protokolleri onaylamasının Karabağ sorununa bağlanmasından endişe duyulduğu da ifade edilmişti.

Ancak kısa bir süre sonra Ermenistan Milli Kongresinin söylemlerinde protokollerin olumlu karşılandığı olgusunu arka plana iterek veya bu konuya değinilmeyerek daha ziyade tarih komisyonu ve protokollerin Karabağ sorununa etkileri üzerindeki eleştirilerinin ön plana çıkarılmaya başlandığı görülmüştür. Anlaşılan bu parti, diğer muhalefet partileri gibi, protokolleri Sarkisyan idaresine karşı muhalefetinin önemli öğelerinden birisi haline getirmeye çalışıyordu.

Protokollerin 10 Ekimde Zürihte imzalanmasından sonra eleştiriler daha da artmış ve Zürih ihanetinden bahsedilmeye başlanmıştır. Tarih komisyonun kurulması karşılığında sınırın açılmasının sağlandığı, böylelikle dünya önünde soykırımın şüpheyi düşürüldüğü, Türkiyenin protokoller imzalanmadan önce de sınırların açılmasını Karabağ sorununa bağladığı ileri sürülerek, bu ulusal olmayan sürece son verilmesinin tek yolunun Serj Sarkisyanın istifası olduğu belirtilmiştir.

Ter Petrosyan 11 Kasımda yaptığı bir konuşmayla tutum değiştirmiştir.

Önceleri, seçimlere hile karıştığı gerekçesiyle başkanlığı tanınmayan Serj Sarkisyanın başkanlığının yasallığını tanımış, ayrıca Sarkisyanın kendisini 21. yüzyıla lâyık bir şekilde, kararlı ve gerçekçi bir devlet olarak dünyaya takdim ettiğini söylemiştir. Böylelikle protokoller nedeniyle hayli yıpranmış olan Ermenistan Devlet Başkanına yeni bir güç vermiştir.

Diğer yandan başta Taşnaklar olmak üzere diğer aşırı milliyetçi çevreleri şiddetle eleştirerek bu çevrelerin Türkiyeden toprak taleplerinin temelini oluşturan tarihi haklar kavramının, uluslararası hukukta kabul edilmediğini söylemiş ve Türkiyenin, Doğu Anadolu üzerindeki Ermeni toprak taleplerinin ortadan kalkmadan, Ermenistan ile normal ilişki kurmayacağını ifade etmiştir. Taşnakların ve diğer aşırı milliyetçilerin, Türkiye ile ilişkilerin normal hale getirilmesini bu ülkenin kayıtsız şartsız teslim olmasına bağladıklarını, ancak Türkiye teslim olmaya niyetli görülmediğini, bu nedenle aslında Taşnakların ve diğerlerinin Türkiye ilişki kurulmasının aleyhinde olduklarını da belirtmiştir.

Ter Petrosyanın protokoller konusunda eleştirdiği başlıca husus tarihi boyut alt komisyonudur. Bu alt komisyonun Ermeni soykırımı gerçeğini şüpheyne düşüreceği ve soykırımın uluslararası alanda tanınması sürecini durduracağı kanısındadır, Ayrıca bunun Ermeni Diasporasına vurulmuş büyük bir psikolojik darbe olduğunu söylemektedir.

Ter Petrosyan ayrıca Türkiyenin ikili ilişkilerin normalleşmesini Karabağ sorununun Azerbaycan lehine çözümlenmesi koşuluna bağlayacağını da ifade etmiştir.

Yukarıda değindiğimiz gibi, Ter Petrosyanın bu tutumu Sarkisyana yeni bir güç vermiş durumdadır. Ancak kanımız Ter Petrosyanın Sarkisyandan ziyade protokolleri kurtarmayı amaçladığıdır. Ermenistanda Hükümet Koalisyonunu oluşturan partiler Parlamentoda büyük çoğunluğa sahiptir. Ancak Ermenistan medyası ve kamuoyu genelde protokollerin aleyhinde görülmektedir. Bu durumun zamanla koalisyon partilerinden bazı milletvekillerini etkilemesi olasıdır. Kısaca protokollerin onaylanması süreci Ermenistanda bir kriz yaratabilecek potansiyel taşımaktadır. Ter Petrosyan protokolleri desteklemekle, bu belgelerin aleyhinde git gide büyüyen akımlara bir set çekmiş ve muhalefetlerini sürdüren Taşnakları ve Miras partisini izole etmeyi başarmıştır.

Kaynak/Source: